

Министарство културе, информисања и информационог друштва

Влајковићева 3

11000 Београд

Београд, 15.07.2011. године

Предмет: Предлози и сугестије на Нацрт Стратегије развоја система јавног информисања у Републици Србији до 2016. године

Независно удружење новинара Србије, Удружење новинара Србије, Асоцијација независних електронских медија, Независно друштво новинара Војводине и Пословно удружење Локал прес, остају при ставу да је текст Нацрта стратегије развоја система јавног информисања у Републици Србији о коме је Министарство отворило јавну расправу, а који је припремила радна група формирана на основу Протокола закљученог између Министарства и медијских и новинарских удружења, представља озбиљан искорак у правцу уређења медијског простора и унапређења стандарда слободе изражавања, те да у њему садржана решења нуде неопходан отклон од стања какво имамо на медијској сцени и које сви доживљавамо као погубно и неодрживо.

Примарни задатак ове стратегије би требао да буде да, осим планирања развоја система јавног информисања у Републици Србији за период од пет година, омогући што бржу и квалитетнију хармонизацију медијског законодавства државе са стандардима Европске Уније. Неопходно је паралелно извршити и усаклађивање закона који су у међусобној колизији како би постигли неопходну владавину права у области система јавног информисања у Републици Србији, која је посебно нарушена доношењем Закона о локалној самоуправи и Закона о главном граду 2007. године којим се омогућује да држава, тј локална самоуправа буде оснивач јавног гласила што је директно у

супротности са одредбама Закона о радиодифузији који је предвиђао обавезну приватизацију електронских медија до краја 2007. године.

Удружења верују да су ставови и примедбе изнети током јавне расправе могу допринети унапређењу квалитета текста нацрта, једино уколико Министарство остане доследно опредељењима из Нацрта за унапређење правног оквира за деловање медија у Србији на начин да закони буду и међусобно усаглашени и да понуде одговоре на технолошке изазове са којима се медији суочавају. Унапређењу квалитета текста Нацрта даље може допринети једино јасна свест о узроцима који су довели до тешког економског положаја и угроженог опстанка великог броја медија у Србији, до одсуства медијског плурализма, свеопште таблоидизације медијских садржаја, занемаривања потреба грађана за разноврсним и квалитетним медијским садржајима, деградације угледа новинарске професије и драстичних нарушавања медијских слобода.

Најмање што држава у таквој ситуацији може да уради јесте да се повуче из медијског власништва будући да се једино на тај начин, у условима неразвијеног медијског тржишта и значајне улоге коју средства из јавних прихода на таквом тржишту имају, може обезбедити равноправан положај медија, транспарентно трошење буџетских средстава и контролу државне помоћи, што су све предуслови и економског опоравка медија, и медијског плурализма, и потпунијег задовољавања потреба грађана за разноврсним и квалитетним медијским садржајима, обнове професионалног угледа и доследног поштовања медијских слобода.

1 РЕГИОНАЛНИ ЈАВНИ РАДИОДИФУЗНИ СЕРВИСИ

Удружења са жаљењем констатују да је у јавној расправи, кроз неприхватљиву замену теза, државно власништво над медијима често представљано као нужни предуслов информисања на мањинским језицима или информисања од локалног и регионалног значаја.

У наведеном смислу, посебно се манипулисало идејом регионалних јавних радиодифузних сервиса. Удружења овде желе посебно да укажу да:

Прво, није тачно да су регионални јавни сервиси, као засебне РТВ станице независне од централизованог јавног сервиса на националном нивоу, широко заступљени у европским земљама. Овакав пример се може наћи у веома малом броју земаља, а и тамо

постоје проблеми финансијске одрживости (Холандија) и политичког утицаја (Бугарска, Румунија, Црна Гора).

Друго, у европској медијској политици и регулаторном оквиру не могу се наћи препоруке и сугестије за оснивање и постојање регионалних јавних сервиса. Постоје сугестије у вези са остваривањем јавног интереса у области информисања на локалном и регионалном нивоу и задовољавања потреба грађана да буду обавештени о догађајима и друштвеним процесима у сопственој средини, што није иста ствар. Те сугестије узимају у обзир могућност остваривања тих интереса и потреба и на комерцијалним медијима чија, је суштина постојања такође информисање јавности. Нигде се, дакле, задовољавање потреба локалног и регионалног становништва у обавештавању о локалним и регионалним збивањима, не поистовећује са постојањем јавног сервиса на овом нивоу.

Суштинско питање, информисање грађана о оним питањима за која су они оправдано заинтересовани, а која се тичу њихове средине, може се остварити на комерцијалним медијима на начин како је предложено у Стратегији.

На послетку, неприхватљиво је манипулисање заговорника регионалних јавних радиодифузних сервиса нетачним подацима о томе да је наводно преко 90% приватизација електронских медија у Србији поништено. Подаци Агенције за приватизацију, које медији преносе ових дана, показују да је у последњих осам година у Србији приватизовано укупно 56 медија, од којих је уговор о продаји раскинут у 18 случајева.

Оно што противници повлачења државе из медијског власништва не броје, јесте број приватних медија који су се у истом периоду угасили због немогућности да опстану на тржишту суочени са привилегованом позицијом медија у државном власништву, са њиховим нетранспарентним финансирањем из јавних прихода, из буџета или у форми паракомерцијалних уговора са јавним предузећима, односно злоупотребом државне помоћи која се неприватизованим медијима усмерава.

Комерцијални медији у постојећим околностима представљају далеко супериорнији модел задовољавања потреба грађана за информисањем о локалним и регионалним збивањима, између осталог и због ширих и делотворнијих механизма којима, у односу на комерцијалне медије регулаторна тела располажу, укључујући и могућност

привременог или трајног одузимања дозвола, у поређењу са механизмима расположивим у односу на јавне сервисе.

Даље, за рад више самосталних регионалних јавних сервиса у Србији потребна су велика финансијска средства. Идеја да се та средства обезбеде из претплате, нереална је у условима њене неефикасне наплате и чињенице да се иста још увек нису показала ни као довољно издашна за стабилно финансирање постојећих јавних сервиса. Идеја да се та средства обезбеде од локалних самоуправа, односно кроз уговоре о финансирању са њима, враћају нас на проблеме који су и довели до неодрживог стања на српској медијској сцени - представљала би основ неравноправног положаја медија, непринципијелне фаворизације једних у односу на друге, нетранспарентног трошења буџетских средстава и задржавања механизма контроле медија од стране центара политичке моћи. Наиме, утицај локалних политичких руководстава се тешко може спречити деловањем евентуалних независних тела која би се бирала на локалном и регионалном нивоу. То се показало и у осталим земљама у транзицији које су покушале да реализују сличну идеју.

Такође, удружења указују да, будући да се већ истиче да национални и покрајински јавни сервиси не задовољавају потребу грађана за информисањем о регионалним збивањима, не постоје ни довољне гаранције да би нови регионални јавни сервиси задовољавали потребу грађана за информисањем о локалним збивањима, те да такво решење не нуди одговор за читав сет проблема са којима се као друштво суочавамо.

2 **ЈАВНА ГЛАСИЛА НА ЈЕЗИЦИМА МАЊИНСКИХ НАРОДА**

Удружења са жаљењем констатују да се у јавној расправи манипулисало и са тезом да је задржавање државног власништва у медијској сфери предуслов остваривања права на информисање на језицима мањинских народа. Ово, наравно, није тачно, делом из истих разлога који су већ наведени у односу на регионалне јавне сервисе.

Удружења верују да је опстанак мањинских медија могуће обезбедити и уз власничку трансформацију. Нацрт нуди довољно решења за то, тако да се уз измене закона које су нужне ово питање може разрешити на најбољи начин, водећи рачуна о томе да се при издавању дозвола за емитовање исте издају и мањинским медијима и под условом емитовања програма на мањинским језицима. Такође, приватизација медија са програмима на мањинским језицима мора бити условљена задржавањем функције

информисања на таквим језицима, а већ постоје и позитивни примери (нпр. Радио Србобран) где је удео програма на мањинским језицима повећан након приватизације. Такође, Нацрт већ предвиђа и пројектно финансирање на различитим нивоима за медијске садржаје на мањинским језицима, као и дуже рокове на које би се такви пројекти финансирани, што би мањинским медијима обезбедило извесну и неопходну подршку.

Удружења указују да за остваривање ове функције ваља и више него до сада користити постојеће могућности оснивања станица цивилног сектора. Такође, власничка трансформација би и ове медије, као и остале на локалном и регионалном нивоу, удаљила од директног и непосредног утицаја политике и власти, о погубности чијег утицаја сведоче и недавна дешавања у Magyar Szo-у.

3 ЕЛЕКТРОНСКА ЈАВНА ГЛАСИЛА

У делу Нацрта који предвиђа обавезу Републике Србије да реформисаним правним оквиром снажно гарантује право грађана на широк избор медијских садржаја преко различитих платформи за њихову дистрибуцију (сателитски, кабловско-дистрибутивни, земаљски пренос и др), и то тако што ће јасним правилима утврдити обавезу доминантним операторима платформи да преносе одређени садржај (must carry) и обавеза доминантних пружалаца медијских услуга да своје садржаје нуде операторима под недискриминаторним условима (must offer), неопходно је предвидети и додатне гаранције којима би се спречила могућност да пре свега кабловски дистрибутивни системи постану ново уско грло и ново место на којима би се осујећивао дотур сигнала емитера са важећим дозволама до својих гледалаца. Непријатна искуства којима смо сведоци ових дана намећу неопходност да се пропишу минималне квоте локалних и регионалних програма у кабловским системима у конкретним регионалним и локалним заједницама, уз привилеговање емитера са дозволама за земаљско емитовање, а како би се и на тај начин обезбедило да потреба грађана за информисањем о регионалним и локалним збивањима буде задовољена.

Такође, део Нацрта који се односи на електронска јавна гласила мора бити допуњен јасним и недвосмисленим преузимањем обавезе државе да се избори и са нелегалним емитерима како би се онемогућила нелојална конкуренција, пре свега на тржишту оглашавања. Одличан крајњи моменат за то јесте прелазак са аналогног на дигитално емитовање телевизијског програма где ће један од услова за место у мултиплексу бити важећа дозвола за емитовање програма коју пиратски емитери неће имати.

4 ДИГИТАЛИЗАЦИЈА ЗЕМАЉСКЕ ТЕЛЕВИЗИЈЕ

Неопходно је да се Република Србија и кроз овај стратешки документ јасно определи за што хитнији завршетак припрема за прелазак са аналогног на дигитално емитовање телевизијског програма, како већи део државе не би остао у медијском мраку 2012. године, након што наши суседи потпуно пређу на дигитално емитовање телевизијског програма. Оно што су приоритети јесте да се обезбеди правна сигурност за све медије са важећом дозволом за емитовање програма како би даном преласка на дигитално емитовање могли да наставе да неометано пружају аудиовизуелне услуге. Затим је важно што пре усвојити критеријуме и обезбедити новац у буџету за поделу дигиталних пријемника најугроженијим категоријама домаћинстава. Јавни радиодифузни сервис Србије би морао да преузме своју улогу лидера у промоцији дигитализације, како би сви грађани на време били обавештени о неопходним променама које их чекају даном преласка на дигитално емитовање програма. Неопходно је и утврђивање јасних критеријума, како законским тако и подзаконским актима, по којима ће се бирати оператори мултиплекса, као и начин уласка емитера у мултиплекс. Неопходно је предвидети и да ће се део средстава остварен од дигиталне дивиденде, вратити медијском сектору по моделу пројектног финансирања.

На послетку, правни проблем који намеће различитост зона покривања у аналогном и дигиталном домену који није решен ни Законом о електронским комуникацијама, нити правилником који уређује прелазак са аналогног на дигитално емитовање, а на који су у јавној расправи указали РРА и Рател, неопходно је и могуће решити једино кроз консултације и у договору са самим емитерима, а никако мимо њих.

5 РЕГУЛАЦИЈА И САМОРЕГУЛАЦИЈА У ОБЛАСТИ ЈАВНИХ ГЛАСИЛА

Део Нацрта у делу у коме се говори о томе да ће Република Србија радити на институционалном спајању регулаторних тела из области радиодифузије и електронских комуникација водећи рачуна о специфичним потребама регулације у оба сектора, ваља допунити и роковима у којима би се отпочело са консултацијама о њиховом спајању које би испратило тренд конвергенције медијских, Интернет и услуга електронских комуникација.

На послетку, медијска удружења подсећају на заједничке ставове са којима су још пре готово годину дана ушле у дебату о овом документу, на којима и даље инсистирају, а који се оглађају у неопходности да се кроз медијску стратегију обезбеди:

- 1) јавност, односно транспарентност медијског власништва;
- 2) спречавање недозвољене концентрације медијског власништва
- 3) потпуно повлачење државе из власништва у медијима, и
- 4) успостављање равноправног третмана свих медија на тржишту, што подразумева пре свега суштинску промену начина финансирања јавног интереса засновану на опредељењу за финансирање тог интереса кроз пројекте доступне свим медијима под равноправним условима

Доследна опредељеност стратегије за ова начела јесте минимум од кога удружења не могу одступити.

У име АНЕМ-а, НУНС-а, УНС-а, НДНВ-а и Локал преса

Саша Мирковић, председник АНЕМ-а